

Ступені порівняння прикметників

1. Зіставте записи з прикметником вищого ступеня порівняння. Яку помилку допущено в другій колонці?

□ Правильно

міцніший за сталь

□ Неправильно

міцніший сталі

2. Зіставте записи з прикметником найвищого ступеня порівняння. Яку помилку допущено в другій колонці?

Правильно

найбільш сміливий

Неправильно

найбільш сміливіший

3. Зробіть висновок про те, яких помилок потрібно уникати під час уживання прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння.

Творення ступенів порівняння якісних прикметників

Вищий ступінь		Найвищий ступінь	
Проста форма	Складена форма	Проста форма	Складена форма
Використовуємо суфікси -ш-, -іш-	Додаємо слова більш, менш до звичайної форми прикметника	Додаємо префікс най- до простої форми вищого ступеня	Додаємо слова найбільш, найменш до звичайної форми прикметника
<i>дальший</i> <i>рідніший</i>	більш далекий менш рідний	найдальший найрідніший	найбільш далекий найменш рідний

Зміна звуків

При утворенні простої форми вищого ступеня порівняння кінцеві приголосні кореня [г], [ж], [з] разом із суфіксом [ш] змінюються на [жч].
НАПРИКЛАД: дорожчий, вужчий, тяжчий, нижчий, ближчий, важчий, дужчий.

Якщо твірна основа закінчується на [с], то змінюються на **щ**.
НАПРИКЛАД: вищий, товщий, кращий

Додаткові засоби

Значення найвищого ступеня можна посилити префіксами **ЯК-**, **ЩО-**.

НАПРИКЛАД: **ЯК**найвищий, **ЩО**найвищий.

Інколи найвищий ступінь виражають додаванням до вищого ступеня сполучень **від усіх, над усе, за всіх**.

НАПРИКЛАД: тихіший від усіх, миліший над усе.

-
- Від деяких прикметників форми вищого ступеня можна утворити двома суфіксами: **-ш-** (тихий → тих**ший**) та **-іш-** (тихий → тих**іший**).
 - Від окремих прикметників прості форми вищого ступеня утворюють зміною основи: великий— більший, гарний— кращий, поганий— гірший.
 - Значення простої форми вищого ступеня порівняння може посилюватися прислівниками *набагато, далеко, куди, ще*: **набагато** зручніший, **ще** виразніший.

-
- **Увага!** Проста форма вищого й найвищого ступенів є для української мови природнішою і вживається в усіх стилях мовлення.
 - Складена форма має відтінок книжності, тому вживається (паралельно з простою) обмежено — в офіційно-діловому та науковому стилях.

- Порушенням морфологічної норми є поєднання обох форм ступенювання.

Не можна сказати *більш виразніший, найбільш докладніший*.

Треба: *виразніший, найдокладніший* або *більш виразний, найбільш докладний*.

- Конструкції із **самий** - *самий кращий, самий більший* - **НЕПРИПУСТИМІ**.

Замість **самий** треба використовувати префікс **НАЙ-**: *найкращий, найбільший*.

Не всі якісні прикметники утворюють ступені порівняння.

Не мають ступенів порівняння прикметники, які виражають:

виражають постійні (абсолютні) ознаки	<i>порожній, босий, жонатий, сліпий тощо</i>
означають колір й утворені за кольоровою схожістю з іншими предметами	<i>малиновий, салатовий, буряковий, лимонний, кавовий тощо</i>
означають масть тварин	<i>вороний, буланий, зозулястий, гнідий тощо</i>
мають суфікси -ав-(-яв-), -уват-(-юват-) зі значенням неповного вияву ознаки	<i>білявий, сивуватий тощо</i>

Не мають ступенів порівняння прикметники, які виражають:

мають у своїй структурі префікси **пре-**, **ультра-**, **архі-**, **без-**, **над-**, **за-**, **не-**, які вже вказують на певну міру вираження ознаки

прегарний, **ультра**модний, **архі**важливий, **без**соромний, **над**важкий, **за**широкий, **не**добрий *тощо*

прикметники із суфіксом здрібнілості або згрублості

тем**енький**, син**енький**, стар**езний**, довж**елезний**, товст**енний** *тощо*

недосяжну ознаку

нездоланний, незрівнянний, нескінченний *тощо*

складні прикметники

темно-синій, жовтогарячий *тощо*

незмінювані прикметники іншомовного походження

бордо, беж *тощо*

прикметники, що перейшли з відносних або присвійних у якісні

вовчий (характер), золоті (руки), каштанове (волосся)

ВПРАВА 1

- I. Утворіть, де можливо та запишіть просту й складену форми вищого й найвищого ступенів порівняння поданих прикметників. Підкресліть слова, у яких відбулися зміни звуків

Переконливий, каштановий, близький, дорогий, преспокійний, свіжесенький, доречний, надпотужний, синьоокий.

- II. З однією утвореною формою складіть і запишіть речення.

ВПРАВА 2

- 1. Знайдіть і підкресліть правильно утворені форми ступенів порівняння прикметників. Неправильні форми виправте, записавши скориговані.

Найбільш сміливий, самий глибокий, важчий від усіх, більш чистіший, менший, якнайкращий, давніший, найкривіший, самий більший, красивіший над усе, активніший, дуже дотепний, світло-рожевий, пречудовий, розумніший, більш корисніший, вищий від усіх, щонайдобріший, більш жовтогарячий, найзнайоміший, менш складний, прегарніший.

ВПРАВА 3

- Підготуйте розповідь про себе, використовуючи словосполучення: «найголовніше моє завдання», «найважливіші люди в моєму житті», «найцікавіша книжка», «найбільше досягнення», «більш ефективний спосіб», «найбільш бажаний результат», «найяскравіша подія», «найсумніша подія», «найважча перешкода», «найкрасивіший вчинок», «найкраща підтримка», «найдорожча людина».

Використана література

- Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. — К. : Грамота, 2019. — с. 29-33.
- Глазова О. П. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Олександра Глазова. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — с. 17-21.
- Голуб Н.Б. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна, В.І. Новосьолова, — К. : Педагогічна думка, 2019. — с. 33-36.
- Заболотний О.В. Українська мова : (рівень стандарту) : підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / Олександр Заболотний, Віктор Заболотний. — Київ : Генеза, 2019. — с. 28-32.